

THE COMMON CORE OF EUROPEAN PRIVATE LAW, TRENTO, 15-17 JULI 1999

1. Van 15-17 juli jl. vond te Trento de vijfde jaarlijkse bijeenkomst van deelnemers aan het 'Common Core of European Private Law' programma plaats. Dit onderzoeksprogramma bestaat hierin dat nationale rapporteurs aan de hand van een questionnaire een oplossing proberen te vinden voor een aantal casusposities op een bepaald deel terrein van het privaatrecht. De bedoeling is om vooral aan de dag te leggen wat de nationale stelsels in de Europese Unie gemeen hebben, wat hun 'common core' is.¹ Deze gedachte is ontwikkeld door de Amerikaan Rudolf Schlesinger² (1909-1996).³ Het Trento programma staat onder leiding van Ugo Mattei en Mauro Bussani. Deze twee hebben hun leermeester Rodolfo Sacco⁴ bij het project betrokken. In de organisatie spelen ook de Italiaan Antonio Gambaro (Milano), de Amerikaan James Gordley⁵ en de Duitse Amerikaan Matthias Reimann een rol.

Aan het project wordt actieve medewerking verleend door zo'n 100 academici uit de vijftien lidstaten van de Europese Unie, alsmede uit Israël, de Verenigde Staten, Zuid-Afrika en Zwitserland. Opvallend is de actieve rol van enkele Amerikaanse en in Amerika werkzame Duitse juristen in het programma.⁶

2. De deelnemers aan het Trento programma hebben zich opgesplitst in drie groepen die zich bezig houden met respectievelijk aansprakelijkheidsrecht, contractenrecht en goederenrecht (in ruime zin). Vier jaar geleden gingen de eerste onderzoeksprojecten van start. Binnenkort kan de publikatie van twee van de projecten tegemoet worden gezien: van het project 'Good faith' onder leiding van Simon Whittaker (Oxford) en Reinhard Zimmermann (Regensburg), alsmede van het project 'Enforceability of promises' onder leiding van James Gordley (Berkeley). De boeken zullen worden uitgebracht door Cambridge University Press.

Andere projecten die momenteel in de aansprakelijkheidsgroep lopen zijn 'Economic loss' onder leiding van Mauro Bussani (Trento) en Vernon Palmer (New Orleans), alsmede 'The boundaries of strict liability' onder leiding van Vernon Palmer en Franz Werro (Zwitserland). In de contrac-

tenrechtsgroep lopen 'Mistake and Misrepresentation' onder leiding van Ruth Sefton-Green en Jacques Gheslin (Parijs) en 'Pre-contractual liability' onder leiding van John Cartwright (Oxford) en Martijn Hesselink (Utrecht/Amsterdam) goed. In de goederenrechtsgroep zijn 'Movable assets and general creditors' onder leiding van Matthias Storme (Leuven), 'Property on information' onder leiding van Sjeff van Erp (Maastricht) en Vincenzo Zeno-Zencovich (Sassari) en 'Property on environment' onder leiding van Barbara Pozzo (Milano) een eind op gang.

Voorts lopen er nog enkele projecten: in de aansprakelijkheidsgroep over 'crossed liability' (samenloop) onder leiding van P.G. Monateri (Turijn), in de goederenrechtsgroep over trusts onder leiding van Ugo Mattei en Michele Graziadei.

Nog in voorbereiding zijn in de aansprakelijkheidsgroep 'Compensation for personal injury' onder leiding van Stathos Banakas (East Anglia) en Giovanni Comandei (Pisa), in de contractenrechtsgroep 'Illegality and frustration' (nog geen algemeen rapporteur) en in de goederenrechtsgroep (!) 'Compensation for ecological damage' onder leiding van Monika Hinteregger.

3. Om al deze projecten op één lijn te houden is een strakke leiding en veel overleg nodig. De strakke leiding is bij Mattei en Bussani, gesteund door het voortreffelijke secretariaat van de juridische faculteit van Trento, in goede handen. Het overleg geschiedt bij gelegenheid van de jaarlijkse bijeenkomst te Trento. Daar worden ervaringen uitgewisseld met de methode van de questionnaires, wordt bepaald of per vraag dan wel per land zal worden gepubliceerd, bij welke uitgever de bundels zullen worden ondergebracht, wat de maximale lengte van ieder rapport is, welke landen meedoen (zo ontstond enige commotie toen bleek dat waar Zwitserland als niet-EU-land geen landenbericht mocht leveren, Israël en Zuid-Afrika opeens als 'mixed legal systems' wel om een rapport was gevraagd).

Voorts wordt de bijeenkomst te Trento door de meeste projectgroepen aangegrepen om over nieuwe onderwerpen en questionnaires te praten. Opmerkelijk is daarbij hoe 'Amerikaans' het er toe gaat. De discussie wordt beheerst door argumenten en niet door status. Jonge aio's en geves-

tigde reputaties voeren door elkaar het woord. Er wordt – stevig – gediscussieerd, iets wat bijv. van de congressen van de *Académie Internationale de Droit Comparé* niet kan worden gezegd. De discussie kan zelfs wel eens iets te stevig uitpakken, vonden sommigen dit jaar.

4. De aantrekkelijkheid van Trento en het nabijgelegen Verona moge nog zo groot zijn, het moet geen eenvoudige opgave zijn om jaar in jaar uit zo'n honderd academici in deze aantrekkelijke maar kleine stad bijeen te krijgen. Een vergoeding van de reis- en verblijfkosten voor actieve deelnemers zonder andere declaratiemogelijkheden – kosten na vijf jaar tot dusver zo'n Euro 300 000 – en een aantrekkelijk omljstingsprogramma zorgen er elk jaar weer voor dat het lukt. Voor de openingszitting tekenen gewoonlijk enige prominenten, dit jaar Martin Shapiro (Berkeley), Nili Cohen (Tel Aviv) en Arthur Hartkamp (Utrecht). Shapiro slaagde er aardig in zijn toehoorders op stang te jagen ('as a guest one has a choice between being polite or useful'). Hij stelde dat er inderdaad sprake is van harmonisatie van contractenrecht, maar dat deze niet wordt bewerkstelligd door studeerkamergeleerden, maar door advocaten die zijn opgeleid in Amerikaans contractenrecht en die het recht van de staat New York op alle transacties van toepassing verklaren. Zwak was zijn verdediging tegen de vele aanvallers ('I just repeat to you the gossip I have heard'). Ook Nili Cohen begon met een aardige 'one-liner': 'I won't keep you for long, as Henry VIII told his wives'. Zij gaf aan de hand van enige voorbeelden uit het contractenrecht aan hoe Israël kan worden gezien als een 'living laboratory for comparative law'. Arthur Hartkamp ten slotte gaf aan wat het nieuwe project 'A European Civil Code' inhoudt.

Ook het slotwoord mocht – wederom – door een Nederlandse deelnemer worden uitgesproken.

5. Als vrijwel altijd bij internationale programma's is de Nederlandse inbreng naar tevredenheid. Nederland heeft twee algemene rapporteurs: Sjeff van Erp (Maastricht) en Martijn Hesselink (Utrecht/Amsterdam). Terwijl bij de deelnemers Utrecht aanvallend bijna een monopoliepositie innam, is de vertegenwoordiging thans goed gespreid over de verschillende faculteiten. Dit jaar namen behalve de twee

eerdergenoemde deel Carla Sieborgh (Groningen), Richard Novak en Rick Verhagen (Nijmegen), Marielle Koppenol-Laforce en Willem Wiggers (Rotterdam), Danny Busch, Arthur Hartkamp en ondergetekende (Utrecht).

Meer inlichtingen over het 'Common Core of European Contract Law' zijn te vinden op het Internet.⁷

E.H. Hondius
(hoogleraar privaatrecht UU en medewerker van dit blad)

1. Zie over deze methode van aanpak Mauro Bussani en Ugo Mattei, *The Common Core Approach to European Private Law*, 3 *Columbia Journal of European Law* 339-356 (1997/98).
2. Rudolf Schlesinger, *Formation of Contracts – A Study of the Common Core of Legal Systems*, 1968.
3. In memoriam, 45 *American Journal of Comparative Law* 1-5 (1997).
4. Rodolfo Sacco, *Legal Formants: A Dynamic Approach To Comparative Law*, 39 *American Journal of Comparative Law* 1-34, 343-401 (1991).
5. Zie diens 'Comparative Legal Research: Its Function in the Development of Harmonized Law', 43 *American Journal of Comparative Law* 555-567 (1995).
6. Ook de aandacht van Amerikaanse juridische tijdschriften voor de harmonisatie van (Europees) privaatrecht is opvallend – zie noten 1-5.
7. <http://www.jus.unit.it/dsg/common-core>.

Rechtspraak

Aanbevolen citeerwijze: NJB 1999, p. ...., nr ...

Inhoud:

Europees Hof voor de Rechten van de Mens	1608
Raad van State (afd. bestuursrechtspraak)	1609
Hoge Raad (civiele kamer)	1610
Hoge Raad (strafkamer)	1615
Hoge Raad (belastingkamer)	1617

■ Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Deze rubriek wordt verzorgd door mr. M. Kuijer (E.M. Meijers Instituut, Universiteit Leiden) en dr. R.A. Lawson (Europa Instituut, Universiteit Leiden). Zie voor de verkrijgbaarheid van de uitspraken NJB 1999, p. 18.

Nr. 28
28 juli 1999

Art. 10. Turkije. Veroordeling wegens pro-Koerdische gedichten. Bescherming artistieke expressie en politieke uitspraken. Geen 'hate speech'. Schending. Art. 6. Samenstelling Nationaal Veiligheidshof. Militaire rechter oordeelt over burger. Eisen van onpartijdigheid en onafhankelijkheid. Schending.

Karatas,
tegen
Turkije.

A. Feiten

Hüseyin Karatas, een in 1963 geboren Turk van Koerdische origine, publiceert in november 1991 een poëziebundel met de titel *Lied van een opstand: Dersim*. Dersim is de oude naam van een regio in het Zuid-Oosten van Turkije, waar in het verleden menige gewelddadige botsing tussen Koerden en Turken plaats vond. De bundel bevat passages als: 'een grote passie neemt vorm aan/in onze heilige handen/het licht van het oude Koerdistan/want zolang de rivier Munzursuyu niet rood kleurt door ons bloed/zullen wij het de welpen van de Ottomaanse hoer niet toestaan het te vertrappen' en: 'wat een geluk/om vandaag te leven/en zich bij de martelaren van Koerdistan te voegen'.

In januari 1992 gaat de openbaar aanklager over tot vervolging van Karatas en zijn uitgever wegens het verspreiden van propaganda gericht tegen de ondeelbare eenheid van de staat. Karatas wordt in februari 1993 door het Nationale Veiligheidshof veroordeeld tot 20 maanden gevangenisstraf en een boete van ruim 41 miljoen Turkse ponden. Het Veiligheidshof – bestaande uit twee burgerrechters en een militaire rechter – constateert dat Karatas een zekere regio in Turkije heeft aangeduid als 'Koerdistan' en dat hij opstandige bewegingen in deze regio heeft verheerlijkt. Karatas gaat tevergeefs in beroep bij het Hof van Cassatie. In 1996 wordt zijn zaak herzien als gevolg van een wijziging in de anti-terrorisme wetgeving. Zijn gevangenisstraf wordt teruggebracht tot ruim 13 maanden, maar de boete wordt verhoogd tot ruim 111 miljoen Turkse ponden.

B. Procedure in Straatsburg

In augustus 1993 dient Karatas een klacht in bij de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens. Hij stelt dat het Nationale Veiligheidshof niet voldoet aan de eisen van onpartijdigheid en onafhankelijkheid; daarnaast meent hij dat zijn vrijheid van meningsuiting is geschonden. In oktober 1996 verklaart de Commissie de klacht (Appl. No. 23168/94) ontvankelijk. In december 1997 komt zij bij meerderheid van stemmen tot het oordeel dat zich inderdaad schendingen van de art. 6 lid 1 en 10 EVRM hebben voorgedaan. De zaak wordt in maart 1998 door de Commissie voorgelegd aan het 'oude' EHRM. Nog voordat dit tot een uitspraak komt, treedt op 1 november 1998 het Elfde Protocol in werking. Als gevolg hiervan wordt het dossier overgenomen door het nieuwe Hof en voorgelegd aan een *Grand Chamber* van 17 rechters. Deze kamer doet op 8 juli uitspraak in dertien min of meer vergelijkbare Turkse zaken, waarvan Karatas er één is.

C. Uitspraak van het EHRM

(*Grand Chamber*: Wildhaber, Palm, Pastor Ridrujo, Bonello, Makarczyk, Kuris, Costa, Fuhrmann, Tulkens, Stráznická, Fischbach, Butkevych, Casadevall, Greve, Baka, Maruste, Gölcüklü)

(i) Art. 10 EVRM

Het is evident dat de veroordeling van Karatas een inmenging vormde in de uitoefening van de vrijheid van meningsuiting. Een dergelijke inmenging is strijdig met art. 10 EVRM tenzij zij is voorzien bij wet, een legitiem doel dient en noodzakelijk is in een democratische samenleving.

Het Hof aanvaardt dat er een wettelijke basis voor het vonnis bestond, al kan men vragen stellen bij de nauwkeurigheid van de delictomschrijving. Gezien de gevoelige veiligheidssituatie in het Zuid-Oosten van Turkije aanvaardt het Hof eveneens dat met de veroordeling werd beoogd de nationale veiligheid en territoriale integriteit te beschermen, alsmede wanordelijkheden en strafbare feiten te voorkomen. Aan de eerste en tweede voorwaarde is aldus voldaan. Centraal staat de vraag of de veroordeling van Karatas noodzakelijk is in een democratische samenleving.

Algemene uitgangspunten

Het Hof herhaalt allereerst een aantal uitgangspunten:

(a) De vrijheid van meningsuiting vormt een van de fundamentele van de democratische samenleving. De beperkingsgronden van lid 2 daargelaten, strekt art. 10 zich ook uit tot uitingen die aanstoot geven, shockeren of verontrusten (zie bv. EHRM, 7 december 1996, *Handyside – VK* (Series A-24), r.o. 49; EHRM, 8 juli 1986, *Lingens – Oostenrijk* (Series A-103; NJ 1987, 901) r.o. 41; EHRM, 23